

Planering av samlokaliserade daghem och skolor ur språköperspektiv

Karin Ihalainen
Sydkustens landskapsförbund
10.9.2026

Inledning

I Finland ska undervisningen enligt lag ges jämlikt på båda nationalspråken oavsett hemkommun. Därför finns det svenska lärtiggar med skola och småbarnspedagogik även i så kallade språköar, enspråkigt finska kommuner där andelen svenskeregistrerade invånare ofta är under en procent. En av språköarnas viktigaste funktioner i samband med undervisningen på svenska är att stärka det svenska språket och bära kulturen vidare. Verksamheten på språköarna kretsar ofta rent konkret kring de svenska skolhusen och daghemmen. Genom att koncentrera den svenska lärtigen till samma adress bildas synergier som stärker verksamheten.

När kommunerna bygger nytt blir samlokalisering av daghem och skolor över språkgränsen allt vanligare, även på språköarna. Förändringen blir stor då en svensk skola eller ett daghem flyttar från ett eget helsvenskt hus till en samlokaliserad fastighet för att verka tillsammans på två språk. Då den svenska lärtigen på språköarna alltid är mindre än den finska, blir de svenska eleverna en minoritet även i det egna skolhuset. Därför bör den svenska utbildningen i en samlokaliserad skola få så mycket språkligt och kulturellt stöd som möjligt.

Med en välplanerad samlokalisering tar man hänsyn till minoritetsaspekter och bärddar för att båda språkgrupperna beaktas, lär av varandra och får en flerkulturell fostran. Målet med denna guide är att bidra till en genomtänkt planering av såväl byggnaderna som verksamhetskulturen i samlokaliserade fastigheter. Guiden bygger på olika erfarenheter av samlokalisering i språköarna, specifikt några av de senaste årens nybyggen som presenteras mera ingående. Rekommendationerna i guiden baserar sig även på finsk lagstiftning, på nationalspråksstrategin och på akademiska avhandlingar av Malin Eriksson och Tuuli From samt övriga kartläggningar av samlokalisering och språkutbildning. Planeringsguiden är framtagen av tre organisationer som har en samlad kunskap om språköarnas behov; projektet Språköar inom Sydkustens landskapsförbund, Folkhälsan och Fastighetsstiftelsen för Svenska kulturfonden.

Vi hoppas att den här planeringsguiden ska vara till hjälp för utbildningsanordnare som planerar att samlokalisera daghem och skolor.

Karin Ihalainen, språkötvecklare Sydkustens landskapsförbund

Samlokaliserade daghem och skolor

- Med samlokaliserade skolor avses svensk- och finskspråkiga skolor som verkar i samma skolfastighet. Med samlokaliserade daghem avses svensk- och finskspråkiga daghem som verkar i samma fastighet. Ett samlokaliserat campus kan ha olika utbildningsstadier på svenska och finska inom samma fastighet.
- Enligt 4 § i lagen om grundläggande utbildning är en kommun som har såväl finsk- som svenskspråkiga invånare skyldig att ordna grundläggande utbildning och förskoleundervisning separat för vardera språkgruppen och enligt 10 § har den grundläggande utbildningen endast ett språk. En finsk- och en svenskspråkig skola kan således inte förenas till en gemensam skola, utan de båda skolorna är officiellt egna enheter. Enligt lagen om småbarnspedagogik 8 § ska kommunen se till att varje barn kan få småbarnspedagogik på sitt modersmål, finska, svenska eller samiska. Lagen kräver inte att småbarnspedagogiken ordnas separat för de olika språkgrupperna.
- De samlokaliserade skolorna har egna läroplaner och egna chefer för båda undervisningsspråken, den finska och den svenska skolan har alltså olika ledning. På språköarna ingår den svenska skolan i den finska skolförvaltningen. Samlokaliserade daghem kan ha egna daghemsföreståndare och läroplaner, men då språkraven saknas inom småbarnspedagogiken är det också vanligt att ett finskt och ett svenskt daghem har gemensam föreståndare och läroplan.
- Beslutet att samlokalisera daghem och skolor med olika undervisningsspråk görs ofta av ekonomiska orsaker. På senare tid har även pedagogiska och språkmässiga argument bidragit till beslut om samlokalisering.
- Antalet skolor som är samlokaliserade har fördubblats under de senaste tio åren. År 2023 fanns det 82 samlokaliserade skolor i Finland (Regionförvaltningsverkens publikationer 187/2023). 55 av dessa är skolor med åk 0–6 (varav sju enbart förskolor), 18 är enhetsskolor med åk 0–9, fyra är skolor med åk 7–9 och sex gymnasier. Motsvarande statistik för småbarnspedagogiken saknas.
- Av de 82 skolor som är samlokaliserade är 39 svenskspråkiga, 40 finskspråkiga och tre tvåspråkiga skolor. Procentuellt är det en större del av de svenska grundskolorna som är samlokaliserade; av svenska 17,3 % och finska 3,6 %, 11,4 % av svenska gymnasier och 1,7 % av finska skolor är samlokaliserade.
- De flesta samlokaliserade skolorna i Finland finns i de tvåspråkiga kommunerna, 8 finns på språköarna.

Planering av samlokaliserade daghem och skolor

För att verksamheten i ett samlokaliserat daghem eller i en samlokaliserad skola ska ha framgång krävs gedigen planering som involverar arkitekter, beslutsfattare, personal och familjer. En viktig sak att beakta i planeringen är enheternas undervisningsspråk.

1. Börja med att klargöra vad ni vill åstadkomma med samlokaliseringen.
2. Planera samlokaliseringen utifrån verksamhetens syfte.
3. Se till att alla aktörer i ett tidigt skede är med i planeringen.
4. Planera utrymmena och verksamhetskulturen parallellt.

Utrymmen	Verksamhetskultur
Kanslier	Utse husets ledningsgrupp
Personalutrymmen	Utarbeta en språkstrategi
Daghemmens/skolornas egna utrymmen - ingång - tambur - klassrum/grupprum - samlingslokal - morgon- och eftermiddagsverksamhet - klubbutrymmen - kvällsanvändning	Involvera familjerna
Gemensamma utrymmen - matsal - gymnastiksal - festsal	Formulera husets gemensamma värdegrund
Utrymmen som används turvis - slöjdsal - musiksal - kemi- och fysiksal - huslig ekonomi	Kom överens om husets gemensamma regler
Rast- och lekområden - inomhusmiljöer - utomhusmiljöer	Utarbeta husets gemensamma styrdokument och planer
Bibliotek	Planera husets gemensamma evenemang och aktiviteter i en årsklocka
Tvåspråkig skyltning	Gemensamt elevråd
	Planera gemensamma eftermiddags- och kvällsaktiviteter

Samlokalisering på språköar – planering av utrymmen

En språkö är en enspråkigt finsk kommun där det finns en svenskspråkig lärtig från småbarnspedagogiken till den grundläggande utbildningen och ibland till andra stadiet. Det finns 15 språköar i Finland. På de flesta språköarna är andelen svenskspråkiga under en procent av befolkningen. Det innebär för många familjer att daghemmet eller skolan är den enda svenskspråkiga miljö som barnen vistas i. Daghemmets och skolans primära uppgift är således att stärka det svenska språket, den svenska kulturen och barnens svenskspråkiga identitet. Detta bör beaktas vid planeringen av den samlokaliserade enhetens verksamhetskultur och lokaler.

1. På språkön bör det svenska daghemmet, förskolan och grundskolan ligga nära varandra

Familjer som väljer den svenska lärtigen åt sina barn väljer inte enbart undervisningsspråk, de väljer även en gemenskap att tillhöra. På språkön är den svenska lärtigen – daghemmet och skolan – navet i den svenska verksamheten. Det är runt utbildningen som lokal svenskspråkig verksamhet sker. Därför fungerar språköarna bäst om det svenskspråkiga daghemmet, förskolan och grundskolan befinner sig under samma tak. Verksamheten blir också attraktivare och synligare för invånarna. I språköskolans lokaler kan man efter skoldagens slut arrangera svenskspråkiga aktiviteter för språköns invånare som ökar deras trivsel och skapar social hållbarhet. Språködaghemmet och språköskolan fungerar i bästa fall som kommunens svenska allaktivitetshus.

2. De svenska undervisningsutrymmena ska angränsa till varandra

Under skoldagen behöver barnen i den svenskspråkiga verksamheten vistas i miljöer där de ser, hör och interagerar på svenska. Utrymmena och verksamheten bör planeras så att barnen under skoldagen använder svenska språket så mycket som möjligt med kompisar, pedagoger och föräldrar. Då de svenska undervisningsutrymmena är koncentrerade möjliggörs synergi i verksamheten.

3. Språködaghemmet och -skolan behöver svenska väggar och bibliotek

Barnens och elevernas inläring sker inte bara i undervisningslokalerna utan även via väggutställningar, affischer, elevarbeten, skolmatsedeln, infoskärmar och liknande. Därför är det viktigt att det i anknytning till grupprummen och klassrummen finns så kallade svenska väggar som lever med i årets gång. Här passar det också att placera det svenska biblioteket som bör vara språköskolans hjärta.

4. Gemensamma ingångar och kapphyllor maximerar svenska möten

Då språködaghemmets barn, skolelever, personal och föräldrar använder gemensamma utrymmen såsom ingångar och kapprum, möjliggörs naturliga möten mellan elever, personal och föräldrar. I dessa utrymmen är det också enkelt och naturligt att synliggöra och informera om den svenska verksamheten på språkön.

5. Språkön behöver en samlingslokal

På en språkö är daghemmet och skolan viktiga kulturbärare. Språköundervisningen behöver därför utrymmen där hela daghemmet och hela skolan enkelt kan samlas och uppmärksamma högtider och traditioner som ingår i den svenska kulturen. Samma festsal kan också användas som språköns samlingsplats efter skoldagens slut. Här kan lokala svenskspråkiga föreningar arrangera fritids- och kulturaktiviteter för alla som är intresserade av svenska språket och kulturen.

6. Svenska språket och kulturen ska synas i det samlokaliserade huset

På en språkö är det svenska språket och den svenska kulturen väldigt osynliga ute i samhället. För många är skolan den enda offentliga miljö där de möter svenskan. Därför är principerna för språkanvändningen ytterst viktiga. I det samlokaliserade daghemmet och i skolan ska båda undervisningsspråken framhållas som lika viktiga. Skolcampuset ska ha ett namn som fungerar på båda språken och de olika enheternas namn ska synas jämnt utanför huset och inuti det. Övriga skyltar på campuset ska finnas på båda språken, med lika stora bokstäver. I de gemensamma utrymmena ska tvåspråkigheten vara tydlig med till exempel matsedlar på båda språken och tvåspråkiga infoskärmar. Även de finskspråkiga eleverna i skolhuset har nytta av att se och höra svenska. Det gör språkinlärningsprocessen lättare.

Exempel på tvåspråkig skyltning inuti och utanför samlokaliserade utrymmen i Tusby och i Vichtis.

Erfarenheter från samlokaliserade campus på språköarna

Tusby träsk samlokaliserade campus

I Tusby verkar Tuusulanjärven päiväkoti, Tusby träsk daghem, Tuusulanjärven koulu och Tusby träsk svenska skola i ett gemensamt campus. Campuset invigdes år 2024 och där vistas dagligen omkring 500 barn och 50–60 vuxna. I den svenskspråkiga småbarnspedagogiken deltar cirka 50 barn, i språkbadet 12 barn och i den svenska skolans årskurser 0–6 går det 57 elever.

Milja Juutinen har jobbat i Tusby med samlokaliserad småbarnspedagogik i många år och är idag vice föreståndare på Tuusulanjärven päiväkoti/Tusby träsk daghem. Hon delar med sig av sina positiva erfarenheter av samlokaliserade enheter.

- Det är möjligt att upprätthålla och stärka det svenska språket i en tvåspråkig verksamhetsmiljö, trots aktiv närvaro av båda språken.
- Språkgrupperna har egna lokaler, vilket är en förutsättning för stärkandet av minoritetsspråket.
- Det finns intresse och vilja inom personalen att utveckla samarbetet mellan språkgrupperna, till exempel genom tandempedagogik.
- Samarbetet mellan språkgrupperna är målinriktat och väl planerat med språket som utgångspunkt. Samarbetet bidrar även till en psykiskt trygg verksamhetsmiljö utan mobbing.
- Personalen arbetar språkmedvetet och förstår vikten av sin roll som språklig förebild.
- Tvåspråkighet är en del av verksamhetskulturen. Språken hörs och syns.
- Bemötandet från de finskspråkiga familjerna är mycket positivt.
- Att växa upp i en flerspråkig miljö blir en naturlig del av vardagen för alla barn.
- Stödnätverket är större i en samlokaliserad enhet – arbetsgemenskapen blir mångprofessionell.

Hovirinta skolhus i St:Karins

S:t Karins svenska skola och Hovirinnan koulu är samlokaliserade i Hovirinta skolhus som invigdes år 2022. Båda skolorna har elever i årskurserna 1–6. Den finska skolan är lite större, med cirka 300 elever och den svenska skolan har drygt 200 elever.

Maria Engblom jobbar som rektor för S:t Karins svenska skola, en kommunal skola som grundades år 2011. Hon delar med sig av sina erfarenheter från vardagen i det samlokaliserade skolhuset.

- Det finns två rektorer som elever och personal kan vända sig till vid behov. Rektorerna har ett nära samarbete.
- Skolorna beställer skolmaterial, möbler, hjälpmedel och utrustning gemensamt och delar på räkningen enligt elevantal.
- Skolorna har gemensamma förråd med ansvarspersoner från båda skolorna.
- I skolhuset finns ett gemensamt personalrum med kaffemaskin för alla.
- Alla specialutrymmen används gemensamt: gymnastiksal, musiksal, slöjdsalar, bildkonstsal, matsal.
- Alla skyltar i och på skolhuset finns på finska och svenska.
- Vi gör schemaläggningen tillsammans. Då elevantalet växer blir utmaningarna med utrymmena större. Detta kräver väldigt gott samarbete.
- Skolornas olika team, till exempel säkerhetsteamet, idrottsteamet och antimobbningslaget samarbetar.
- De svenska eleverna är i en väldigt finskspråkig miljö. På rasterna talas det mycket finska. Vi får anstränga oss mycket för att stärka svenskan.
- Det är en stor personal i skolhuset och det är svårt att lära känna alla.
- Alla vuxna deltar i fostran av husets barn men ibland är det svårt då man inte känner eleverna över skolgränserna.
- Det tar tid att förankra gemensamma överenskommelser. Olika skolor har olika kulturer med egen rektor, personal, personalmöten, skolkultur och pedagogik.
- Det tar tid att skapa husets gemensamma verksamhetskultur. Man får inte ha för bråttom.
- Vi jobbar aktivt med vår gemensamma värdegrund.

Litteratur om samlokaliserade skolor

Eriksson Malin, Två skolor under samma tak. En granskning av samlokaliserade skolor ur ett organisationsteoretiskt perspektiv. Avhandling pro gradu Åbo Akademi (2201679) 2024

From Tuuli, Platzgummer Verena, Laihonen Petteri, Sahlström Fritjof och Szabó Péter Tamás (2024). Spatial ideologies on official bilingualism and co-located schools in Finland and South Tyrol, Italy. Language and Education.

Henriksson, Heidi (2023). Samlokaliserade skolor 2023: en lägesrapport. Regionförvaltningsverkens publikationer 187/2023. ISSN- 2343-3132 (webbpublikation). Hämtad 13.10.2023 från https://avi.fi/julkaisut/-/asset_publisher/LqOEdsEQmgQ7/content/id/38691985

Laihonen, P., & Szabó, T. P. (2023). Material Change: The Case of Co-located Schools. In J. Ennser-Kananen, & T. Saarinen (Eds.), New Materialist Explorations into Language Education (pp. 93-110). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-031-13847-8_6

From, Tuuli, Szabó, Péter Tamás, Laihonen, Petteri. (2023) Kielimaisemat kielikoulutuspolitiikan kohteena ja tekijänä kieliparikouluissa. Kielikoulutus mukana muutoksessa (s. 291–309). Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys ry. AFinLA-teema, <https://doi.org/10.30660/afinla.126228>

From, Tuuli., Sahlström Fritjof. (2019) Rinnakkaisia tiloja – ruotsinkielinen koulutus suomalaisessa koulutusjärjestelmässä. Kieli, koulutus, politiikka: monipaikkaisia käytänteitä ja tulkintoja (s. 199–228) Vastapaino.

From, T. (2018). Kielitietoisuutta koulutilassa: kielipolitiikka osana koulun käytänteitä Suomessa ja Ruotsissa. Kieli, koulutus ja yhteiskunta: Kieliverkoston verkkolehti, 9(3). <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-toukokuu-2018/kielitietoisuutta-koulutilassa-kielipolitiikka-osana-koulun-kaytanteita-suomessa-ja-ruotsissa>

Kajander, K., Alanen, R., Dufva, H., & Kotkavuori, E. (2015). Kielimuureja vai yhteiselo: odotuksia ja kokemuksia kahden kielen koulusta. In T. Jakonen, J. Jalkanen, T. Paakkinen, & M. Suni (Eds.), Kielen oppimisen virtauksia (pp. 142-158). Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys. Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen julkaisuja, 73. <https://journal.fi/afinlavk/article/view/49395>

Sahlström, F., From, T., & Slotte-Lüttge, A. (2013). Två skolor och två språk under samma tak. In L. Tainio, & H. Harju-Luukkainen (Eds.), Kaksikielinen koulu – Tulevaisuuden monikielinen Suomi = Tvåspråkig skola - Ett flerspråkigt Finland i framtiden (pp. 319-341). (Kasvatusalan tutkimuksia; No. 62). Suomen kasvatustieteellinen seura.

Helakorpi, Jenni, Ahlbom, Ida, From, Tuuli, Pörn, Michaela, Sahlström, Fritjof, Slotte-Lüttge, Anna. (2013). Erillään, kimpassa, kämppiksenä: rehtoreiden ja opettajien kokemuksia suhteista ja yhteistyöstä suomen- ja ruotsinkielisissä kieliparikouluissa.

Särbo, sambo, kämppis: rektorers och lärares erfarenheter av kontakt och samarbete mellan samlokaliserade finsk- och svenskspråkiga skolor.

Forskningsrapport från projektet Språkmöten vid Helsingin yliopisto, Åbo Akademi.

<https://blogs.helsinki.fi/sprakmoten>